

Zondag 6 oktober '19

Vrij om te willen....?

Ezechiël 18: 1-4 en 30-32 en Romeinen 7:18-25

Regien Smit

Wat is de overeenkomst tussen koningin Maxima en de milieubeweging in Zuid-Italië? In de documentaire van afgelopen woensdag kregen we een inkijkje in de manier waarop Maxima haar werk doet als speciaal pleitbezorger van de VN als het gaat om financieel verkeer toegankelijk te maken voor kleine ondernemers in alle landen waar die toegang er nog niet is. In de krant van gisteren stond een artikel over de milieubeweging in Zuid Italië, die in 2008 een strafrechtelijk onderzoek eiste naar een specialist die een gevaarlijke bacterie had gevonden in olijfbomen en de zieke bomen wilde ruimen.

De overeenkomst zit in het feit dat beiden, Maxima en de milieubeweging iets heel erg sterk willen of wilden. Twee verschillende verhalen die illustreren hoe je zou kunnen kijken naar 'de vrije wil' van ons mensen. De deterministen zeggen: de omstandigheden hebben ertoe geleid dat ze dit gedaan hebben. De libertanisten zeggen: ja, maar ze hadden ook andere keuzes kunnen maken!

Dit geeft een dilemma waar we niet uitkomen. Maar geeft geen antwoord op de vraag: moet de keuze die mensen maken ook nog ergens toe leiden? Als we een kind krijgen, maakt het dan nog uit of we het iets meegeven en het opvoeden? Of moeten we het vrij laten omdat wat erin zit er vanzelf wel uitkomt? Als we spreken over de vrije wil, dan heeft dat inhoud nodig. Niet vrijheid van maar vrijheid tot: een waarachtig en goed leven, waarin we tot onszelf komen. Christelijk gesproken is dat het leven in waarheid waartoe Christus ons bevrijdt: in een open relatie met God.

Laten we eens kijken naar de Schrift van vanmorgen. De profeet Ezechiël zit samen met zijn lotgenoten in een hopeloze situatie. Zij zijn de ballingen, die ergens in Babylonië zitten te treuren om het feit dat ze alles zijn kwijt geraakt. Hun ouders zijn de schuld. En ze hebben voor hun gevoel geen perspectief meer. Zo zullen ze sterven. En als het zo zit, wat heeft hun leven dan nog voor zin? Wat maakt het dan nog uit hoe zij leven? Nee, dan maar ieder voor zich, pakken wat je pakken kan, gaan voor het snelle genieten, nergens meer naar kijken. En dan klinkt dit woord:

Nee, zo mag je niet denken! Laat me dat spreekwoord niet meer horen!

Jij bent jij! Zo kijk ik naar je. Ik leg jou niet vast op wat je ouders hebben gedaan. Ik zal je ook niet vast leggen op wat jouw kinderen zullen doen. Ik leg je zelfs niet vast op wat je eerder hebt gedaan. Het gaat erom wat jij nu doet. Nu. In deze situatie. Ook nu kun je kiezen wat voor mens jij wilt zijn. Ik wil dat je kiest voor het leven, een waarachtig leven, dat kun je, ook in moeilijke omstandigheden!

Een uniek geluid in het Oude Testament, dat zo oosters van cultuur is, waarbij de familieclan zo belangrijk is. Hier wordt de mens als individu aangesproken. De mens in de Bijbel. Een bijzonder en belangrijk wezen. Ook als behoeftig en beperkt, feilbaar. Maar ook in staat tot liefde, tot ethiek en schoonheid. Een niet afgerond beeld. Alleen concrete verhalen over concrete mensen.

Het laat zien hoe in de Bijbel de mens naar voren komt. Als een wezen dat in staat is zich te richten op wat het eigen bestaan overstijgt, we zijn open voor wat nog niet is. Zo zijn we geschapen. Daar worden we toe opgeroepen in de ontmoeting met God. We zijn gebouwd op een leven gedragen door Gods liefde. En daar vinden we vrijheid. Zonder die vrijheid zijn we niet voluit mens.

Is die keuzevrijheid dan zonder enige belemmering? Nee, dat is ze niet. Die vrijheid moet wel steeds door God tot stand worden gebracht, door steeds in contact met de mens te blijven. Wat we om ons heen en in onszelf zien is een geschonden bestaan. Hier komen de woorden van de apostel Paulus

naar voren. Ik wil vaak het goede doen, maar dan doe ik toch iets anders. De echte vrijheid is er nog niet, dat is waar we naar uitzien. We zien het hele plaatje nog niet. We overzien de gevolgen van onze keuzes ook vaak niet. Het werk dat Maxima doet bij de VN lijkt mooie resultaten te hebben voor 1,7 miljard mensen. Nog 1,5 miljard te gaan! De milieubeweging in Zuid Italië had niet voor ogen dat ze een enorme ramp zou veroorzaken. Toch heeft haar actie in 2008 zoveel vertraging gegeven in de aanpak van de olijfbomen, dat nu 21 miljoen olijfbomen in Zuid-Italië dodelijk zijn geïnfecteerd. Ze dacht het goede te doen, voor de goede zaak te strijden.

Dan is het een enorm bevrijdende gedachte dat onze identiteit, wie we zijn en onze waardigheid niet samenvalt met wat we wel of niet hebben gedaan. De identiteit van de mens is in Christus, niet in tot wat hij in staat is. Uiteindelijk legt God ons niet op ons verleden vast, niet op wat we wel of niet kunnen, maar bestemt ons tot ontvangers van zijn liefde. Dat is bevrijdend! En het rijke geheim van ons bestaan.

God zet ons niet vast op waar we vandaan komen of terecht gekomen zijn. Hij roept ons op om zijn liefde te beantwoorden en te leven voor zijn aangezicht. Dat raakt aan ons vermogen om te verlangen naar wat nog niet is en daarvoor te kiezen en helemaal te gaan.

Jij bent jij.

Je bent niet wie je ouders waren.

Je bent niet wie je kinderen zullen zijn.

Sta op en leef nu voor mijn aangezicht.

Onrustig is ons hart, totdat het rust vindt in U. Zoals we vanmorgen gezongen hebben. Dat is een oerervaring en de rode draad in heel de Bijbelse geschiedenis van God met mensen: God dienen en voor zijn aangezicht leven is pas ware vrijheid. Amen.